

RURAL VEGETABLE PRICES AND MARKETING : A CASE STUDY
OF HUAIYANG WATERSHED AREA.

Mr Sompong Vongsuthirat

A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics
Graduate School
Chulalongkorn University

1990

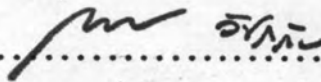
ISBN 974-577-217-8

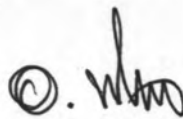
หัวข้อวิทยานิพนธ์   ราคาของผักและการตลาดในชนบท : กรณีศึกษาของเขตลุ่มน้ำห้วยยาง
โดย   นายสมปอง วงศ์สุทธิรัตน์
ภาควิชา   เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์

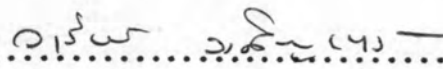

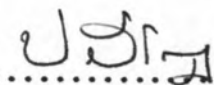
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

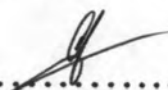
.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรไภย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(ดร. อัสมาน พัฒนจิตวิไล)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ วิโรจนุกฎ)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรรकुฬิ ทังศ์สงฆ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เล่มปอง วงศ์สุทธิรัตน์ : ราคาของผักและการตลาดในชนบท : กรณีศึกษาของเขตรู่มน้ำห้วยยาง
(RURAL VEGETABLE PRICES AND MARKETING : A CASE STUDY OF HUAIYANG
WATERSHED AREA) อ.ที่ปรึกษา : รศ. ดร.วารินทร์ วงศ์หาญเข้าวั. 188 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงราคาของผัก และการตลาดในชนบท เพื่อใช้เป็นแนว
ทางการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็กที่มีการสร้างฝาย โดยนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาวางแผน
การเพาะปลูกผักให้เหมาะสม ทั้งในด้านการเลือกชนิดของผัก และช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก
โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในพื้นที่เขตรู่มน้ำห้วยยาง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผักที่ทำการศึกษา
ทั้งหมดมี 10 ชนิด คือ แตงกวา ผักกาดขาว มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว ผักบุ้งจีน หอมแบ่ง ผักคะน้า กะหล่ำปลี
พริกชี้หนู และมะเขือเปราะ สำหรับผัก 8 ชนิดแรกเป็นผักที่นิยมปลูกกันในเขตรู่มน้ำห้วยยาง ส่วนพริกชี้หนู
และมะเขือเปราะเป็นพืชชนิดใหม่ที่นำมาศึกษา โดยพริกชี้หนู (พันธุ์หัวเรือ) เป็นพืชที่นิยมปลูกที่ตำบลหัวเรือ
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนมะเขือเปราะเป็นพืชที่นิยมปลูกที่ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัด
ขอนแก่น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ส่วนเหลือของการตลาด ประสิทธิภาพการตลาด ส่วนแบ่ง
ที่เกษตรกรได้รับ ดัชนีความไม่มีเสถียรภาพ และพฤติกรรมการณ์เคลื่อนไหวของราคา

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในกรณีของผักที่เพาะปลูกในบริเวณลุ่มน้ำห้วยยาง ผักที่เกษตรกรควร
เพาะปลูกมากที่สุดคือ ถั่วฝักยาว รองลงมาได้แก่ผักคะน้า มะเขือเทศ ผักบุ้งจีน ผักกาดขาว กะหล่ำปลี
แตงกวา และหอมแบ่ง ตามลำดับ ส่วนในกรณีผักชนิดใหม่ที่นำมาศึกษา พบว่า พริกชี้หนูเป็นผักที่ควรปลูก
มากกว่ามะเขือเปราะ

สำหรับในเรื่องเกี่ยวกับช่วงของระยะเวลาที่เหมาะสม ในการเพาะปลูกผักแต่ละชนิดนั้น พบว่า
แตงกวา ควรเพาะปลูกในช่วงเดือนเมษายน-กันยายน ผักกาดขาวในช่วง เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน และ
เดือนมิถุนายน-กันยายน มะเขือเทศในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน และสิงหาคม-ตุลาคม ถั่วฝักยาวใน
ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน และพฤศจิกายน-ธันวาคม ผักบุ้งจีนในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม และกันยายน-
พฤศจิกายน หอมแบ่งในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-กันยายน กะหล่ำปลีในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-กันยายน ผักคะน้า
ในช่วงเดือนมกราคม มีนาคม เมษายน และกรกฎาคม-ตุลาคม พริกชี้หนูในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม
และมะเขือเปราะควรปลูกในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ และกันยายน-พฤศจิกายน

ภาควิชา ..... เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา .....
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต เล่มปอง วงศ์สุทธิรัตน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ว. ว. ว.

SOMPONG VONGSUTHIRAT : RURAL VEGETABLE PRICES AND MARKETING : A CASE STUDY OF HUAIYANG WATERSHED AREA. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. WARIN WONGHANCAO, Ph.D 188 pp.

The thesis aims to study the prices of vegetable and the rural marketing in order to formulate guidelines for agriculture development in a small watershed area created by weir construction. The knowledge of this study can be used to plan vegetable growing by selecting the kinds of vegetable and the suitable period of planting. The study is conducted in the watershed area of HuaiYang in Nakorn Ratchasima province. The study covers ten kinds of vegetables : cumumber, Chinese cabbage, tomato, yard-long-bean, water spinach, multiplier onion, Chinese kale, cabbage, chilli, and small eggplant. The first eight of these vegetables are popular and have been grown in this watershed area. Chilli and small eggplant are the suggested vegetable for introduction into the area. Chilli (Hua Rau) is the popular crop in Hua Rau sub-district of Ubon Ratchathani province, while small eggplant is popular in Sila sub-district of Khon Kaen province. The present study analyzed marketing margins, marketing efficiency, return to farmers, instability index and behavior of price movement.

Results from the study indicate that among the eight vegetables of this watershed area, the most appropriate vegetable is yard-long-bean, and others are Chinese kale, tomato, water spinach, Chinese cabbage, cabbage, cucumber and multiplier onion. For the suggested vegetables, chilli is more appropriate than small eggplant.

The appropriate period for growing of cucumber should be in April to September, Chinese cabbage should be in either February to April or June to September, tomato should grow in either April to June or August to October, yard-long-bean should grow in either March to April or November to December, water spinach should grow in either January to March or September to November, multiplier onion should be in February to September, cabbage should grow in February to September, Chinese kale should grow in January, March, April and July to October, chilli should grow in January to May, and small eggplant should grow in either January to February or September to November.

ภาควิชา ..... เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา .....
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต สมพงษ์ วงศ์สุทธีรรัตน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา วรินทร์ วงษ์จันทร์

๑๖.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความร่วมมือและอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก อาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร. วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนการตรวจแก้ไขเป็นอย่างดี และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ดร. อัสฎมาน พัฒนจิตวิไล รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ วิโรจนุกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. อรรควุฒิ ทักสันสองชั้น ที่ได้ช่วยเหลือแนะนำในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ พี่ชาย พี่สะใภ้ พี่สาว น้องสาว คุณ พร้มเพรา ลามาก คุณ กฤษ เกษรบัวขาว คุณ วีรพงษ์ ปติฐพร เจ้าหน้าที่สถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยขอนแก่น บริษัท Socio-economic consultants และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ ความร่วมมือและเป็นกำลังใจให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง

หากความดีอันพึงจะได้รับจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขอมอบให้แต่คุณแม่ คุณแม่ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด ครู และอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ข้าพเจ้า ตลอดจนสถาบันการศึกษาทุกแห่งที่ข้าพเจ้าเคยศึกษามา อย่างไม่รู้ก็ดี หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง ผู้เขียนขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

สมปอง วงศ์สุทธีรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์	3
1.4 ประมวลผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง	4
1.5 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.7 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์	8
บทที่ 2 แนวความคิดและเค้าโครงทางทฤษฎี	9
2.1 การวิเคราะห์ส่วนเหลือ้มการตลาดและการวัดประสิทธิภาพ การตลาด	9
2.2 การวิเคราะห์ค่าดัชนีของความไม่มีเสถียรภาพ	13
2.3 การวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์เคลื่อนไหวของราคา.....	17
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของกลุ่มน้ำห้วยยางและการผลิตพืชผัก	28
3.1 สภาพทั่วไปของกลุ่มน้ำห้วยยาง	28
3.2 การผลิตพืชผักในบริเวณกลุ่มน้ำห้วยยาง	32
บทที่ 4 ราคาของผักและการตลาด	47
4.1 การตลาดของผัก	47
4.2 ระบบราคาของผัก	78
บทที่ 5 ผลของการวิเคราะห์	83
5.1 ผลการวิเคราะห์ส่วนเหลือ้มการตลาดและการวัดประสิทธิภาพ การตลาด	83

5.2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีของความไม่มีเสถียรภาพ	105
5.3 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมราคาเคลื่อนไหวของราคา	107
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	140
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	153
ประวัติผู้เขียน	188

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ปริมาณและมูลค่าของการส่งออก-นำเข้าผักและผลิตภัณฑ์จากผัก พ.ศ. 2521-2529	33
3.2 แสดงจำนวนพื้นที่และผลผลิตของผัก ปีเพาะปลูก 2528/2529 - 2530/2531 ในเขตอำเภอบัวใหญ่	37
3.3 แหล่งผลิตของผักชนิดต่างๆ	39
3.4 พื้นที่การผลิตและปริมาณผลผลิตของผักแต่ละชนิด ฤดูกาลผลิตปี 2528/29-2529/30 ในเขตอำเภอบัวใหญ่	40
3.5 ต้นทุนการผลิตพืชผักชนิดต่างๆ ในปีเพาะปลูก 2530/2531	44
3.6 ผลตอบแทนของผักชนิดต่างๆ ในปีเพาะปลูก 2530/2531	46
4.1 แสดงน้ำหนักของผักแต่ละชนิดที่สามารถบรรจุได้ในเชิงแต่ละขนาดและค่า ภาชนะเฉลี่ยของผักแต่ละชนิด	65
4.2 แสดงจำนวนพื้นที่ที่ผักแต่ละชนิดใช้ในการวางขายและค่าเช่าแผงเฉลี่ยของ ผักแต่ละชนิด	66
4.3 แสดงค่าภาชนะเฉลี่ยของผักแต่ละชนิด (กรณีของผู้ค้าปลีก)	68
4.4 ต้นทุนการตลาดของผักแต่ละชนิด (กรณีของผู้รวบรวม)	69
4.5 ต้นทุนการตลาดของผักแต่ละชนิด (กรณีของผู้ค้าปลีก)	70
4.6 ต้นทุนการตลาดทั้งหมดของผักแต่ละชนิด ในเขตลุ่มน้ำห้วยยาง อำเภอบัว ใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	72
4.7 ต้นทุนการตลาดของมะเขือเปราะ ที่ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น	75
4.8 ต้นทุนการตลาดของพริกชี้หู ที่ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบล ราชธานี	79
5.1 ราคาในระดับต่างๆ ของผักแต่ละชนิด ระหว่างตุลาคม 2530 - มิถุนายน 2531	84
5.2 ส่วนเหลือมการตลาดของแตงกวา	86
5.3 ส่วนเหลือมการตลาดของผักกาดขาว	87
5.4 ส่วนเหลือมการตลาดของมะเขือเทศ	88

5.5	ส่วนเหลือจากการตลาดของถั่วฝักยาว	89
5.6	ส่วนเหลือจากการตลาดของผักบุ้งจีน	90
5.7	ส่วนเหลือจากการตลาดของหอมแบ่ง	91
5.8	ส่วนเหลือจากการตลาดของกะหล่ำปลี	92
5.9	ส่วนเหลือจากการตลาดของผักคะน้า	93
5.10	ส่วนเหลือจากการตลาดของพริกชี้หนู	94
5.11	ส่วนเหลือจากการตลาดของมะเขือเปราะ	96
5.12	การวัดประสิทธิภาพการตลาดของผักแต่ละชนิด	104
5.13	ดัชนีความไม่มีเสถียรภาพของราคาผักแต่ละชนิด ระหว่างปี พ.ศ. 2520- 2531	106
5.14	แสดงสมการแนวโน้มราคาของผักแต่ละชนิด	109
5.15	ดัชนีราคาตามฤดูกาลของผักแต่ละชนิด (ราคาที่เกษตรกรได้รับ)	117
5.16	แสดงช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชผักแต่ละชนิด	124
5.17	แสดงสมการองค์ประกอบในการเคลื่อนไหวราคาของผักแต่ละชนิด ..	139

ตารางภาคผนวกที่

5.1	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของแตงกวา.....	158
5.2	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของผักกาดขาว.....	161
5.3	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของมะเขือเทศ.....	164
5.4	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของถั่วฝักยาว.....	167
5.5	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของผักบุ้งจีน.....	170
5.6	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของหอมแบ่ง.....	173
5.7	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของผักคะน้า.....	176
5.8	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของกะหล่ำปลี.....	179

5.9	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของพริกชี้หนู.....	182
5.10	แสดงส่วนประกอบต่าง ๆ ของอนุกรมเวลาในการเคลื่อนไหวราคา ของมะเขือเปราะ	185

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ส่วนเหลือมทางการตลาดแต่ละระดับ	10
3.1 แผนการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยยาง อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา	31
3.2 แผนที่แสดงชุดดินในเขตลุ่มน้ำห้วยยาง อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา.....	33
4.1 วิธีการตลาดของผักในเขตลุ่มน้ำห้วยยาง	56
4.2 วิธีการตลาดของพริกชี้หนูที่ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จ. อุบลราชธานี	57
4.3 วิธีการตลาดของมะเขือเปราะที่ตำบลศิลา อำเภอเมือง จ. ชอนแก่น	59
4.4 การกำหนดราคาของผักในบริเวณลุ่มน้ำห้วยยาง	80
5.1 แสดงแนวโน้มราคาของแตงกวา	111
5.2 แสดงแนวโน้มราคาของผักกาดขาว	111
5.3 แสดงแนวโน้มราคาของมะเขือเทศ	112
5.4 แสดงแนวโน้มราคาของถั่วฝักยาว	112
5.5 แสดงแนวโน้มราคาของผักบุ้งจีน	113
5.6 แสดงแนวโน้มราคาของหอมแบ่ง	113
5.7 แสดงแนวโน้มราคาของกะหล่ำปลี	114
5.8 แสดงแนวโน้มราคาของผักคะน้า	114
5.9 แสดงแนวโน้มราคาของพริกชี้หนู	115
5.10 แสดงแนวโน้มราคาของมะเขือเปราะ	115
5.11 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของแตงกวา	118
5.12 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของผักกาดขาว	118
5.13 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของมะเขือเทศ	119
5.14 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของถั่วฝักยาว	119
5.15 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของผักบุ้งจีน	120
5.16 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของหอมแบ่ง	120
5.17 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของกะหล่ำปลี	121
5.18 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของผักคะน้า	121
5.19 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของพริกชี้หนู	122
5.20 แสดงดัชนีราคาตามฤดูกาลของมะเขือเปราะ	122

5.21	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของแตงกวา	127
5.22	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของผักกาดขาว	127
5.23	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของมะเขือเทศ	128
5.24	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของถั่วฝักยาว	128
5.25	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของผักบึงจีน	129
5.26	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของหอมแบ่ง	129
5.27	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของกะหล่ำปลี	130
5.28	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของผักคะน้า	130
5.29	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของพริกชี้หู	131
5.30	แสดงการเคลื่อนไหวราคาตามวัฏจักรของมะเขือเปราะ	131
5.31	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของแตงกวา ..	133
5.32	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของผักกาดขาว.	133
5.33	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของมะเขือเทศ.	134
5.34	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของถั่วฝักยาว..	134
5.35	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของผักบึงจีน ..	135
5.36	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของหอมแบ่ง ..	135
5.37	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของกะหล่ำปลี..	136
5.38	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของผักคะน้า...	136
5.39	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของพริกชี้หู ..	137
5.40	แสดงการเคลื่อนไหวราคาเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติของมะเขือเปราะ	137